

1. ROZPACZAĆ (65) *vb impf*

rof- (56), roz- (8), rofz- (1).

o oraz drugie a jasne (w tym w a 1 r. błędne znakowanie); w *inf* -pa- (13), -pã- (5); -pa- *Mącz* (3), *Calag*, *GrabowSet*, *WujNT* (2), *SkarKaz*; -pã- *BielKron*, *BiałKaz* (2), *KarnNap*; -pa- : -pã- *SkarŻyw* (5:1); w pozostałych formach -pã- (39), -pa- (2); -pa- *MurzNT*; -pã- : -pa- *SkarŻyw* (4:1).

inf rozpaczać (21). ◇ *praes* 1 sg rozpaczam (2). ◇ 2 sg rozpaczasz (1). ◇ 3 sg rozpaczają (1). ◇ 3 pl rozpaczają (3). ◇ *praet* 3 sg m rozpaczali (2). f rozpaczala (1). ◇ 3 pl m pers rozpaczali (4). ◇ *imp* 2 sg rozpaczaj (2). ◇ [2 pl rozpaczajcie.] ◇ 3 pl niechaj rozpaczają (2). ◇ *con* 2 sg m byś rozpaczali (1). ◇ 3 sg m by rozpaczali (4). ◇ 1 pl m pers byśmy rozpaczali (6). ◇ 3 pl m pers by rozpaczali (4). ◇ *impers con* by się rozpaczalo (1). ◇ *part praes act* rozpaczając (10).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI* (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

1. Wątpić w ratunek, tracić ostatnią nadzieję; *diffidere de salute*, *vacillare HistAl*; *abicere spem*, *despondere animum*, *animo fluctuare Mącz*; *desperare PolAnt*; *cedere de malis*, *deficere in duris*, *deici spe*, *demittere animum metu*, *desperare spe a. de spe*, *destitui spe*, *diffidere rebus a. sibi*, *dimittere spes animo*, *perturbari desperatione*, *repelli a spe*, *succumbere perturbationi a. malis fortunae*, *trepidare in periculis Calag*; *desperare salutem a. de salute Cn* (64) : *BierEz* 12v; *OpecŻyw* 41, 54v; także w drodze okrutnej współpracował ię [Aleksander] y rycerstwo iego/ iż też z wćisku wielkiego rozpaczali *HistAl* G6; Co czuyąc Anná fmetnye záwłfe a lémentliwy zylá/ ále wzdám nye rozpaczála/ thák yáko wyedyzála/ iż Pan Bog wśfehmogący miał ią pocyeflyć. *GliczKsiqz* C3; Iż go [Chrystusa] tak cięfkie y wielkie grzechy náfze ogarnęly/ y przyległy/ iż thefz iákoby rozpaczal wifząc ná krzyżu *KrowObr* 49v; *BibRadz* I 203d *marg*; Dał nam Pan Bog tego Iopá ná przykład/ áby kázdy nie rozpaczal w rzeczach przeciwnych/ á w fczęfcu wielkim żadney wieczności ná tym fwiecie niepokládali. *BielKron* 27v; Gdy żadney pomocy mieć [obrońcy Konstantynopola] niemogli/ rozpaczali bárzo wzdychájąc ku Pánu Bogu *BielKron* 251; Ad restim mihi res rediit proverbium, Ná wić mi przyfzło/ To yeft práwie rozpaczam. *Mącz* 354a, 131c, 410a; *Calag* 516a; *SkarŻyw* 335.

rozpaczać w co a. w czym (1): izali dla niedoftatku koni macie rozpaczać w zdrowio [!]/ wżak poki żywot będzie panowach [!] w ciałach wafzych/ koni niezlicznych doftaniemy *HistAl* D2v.

rozpaczać o kim, o czym (4): *OpecŻyw* 167v; *Spem abicere de aliquo*, *Rospaczac o kim*/ nie mieć o kim dobrej nádzieye. *Mącz* [407]c; *Pothym Iowinian* poczał bárzo plákác/ (rospaczájąc o Cefárftwie) *HistRzym* 45. Cf *Zwrot*.

W połączeniu szeregowym (1): Przetoż rozpaczac nie mamy/ áni być niecierpliwi áni frálowliwi/ iefli fię nam nie zawnždy powodzi *WujNT* 140.

Zwrot: »rozpaczac sobie, sam o sobie« = *de se desperare PolAnt* [szyk zmienny] (4:1): *GliczKsiqz* G; Potym Holofernes oblegl miáfto Betuliá y wodę odiał/ ták iż iuż w miefcie bárzo rozpaczali łobie *BielKron* 113v, 316; Ale gdy żadnego przeftanku bolefciam nie było/ [...] rozpaczájąc łam o łobie piłal pokorny lift do Iudow *BudBib* 2.*Mach* 9/18; *ReszList* 164.

Szeregi: »obrażac się [= zrażac się] i rozpaczac« (1): byfmy fię nic nie obrażali/ y obciężeni á przycińnieni będąc nie rozpaczali. *RejPosWstaw* 44.

»testknić albo rozpaczać« (1): y to ich ieft włafne *munus*, pilno po Rzymie przepátrzyć y obaczć fláchetne wdowy/ y inne wftydliwe á vcźciwe ludźie/ á ich w niedoftátku rátowć/ áby łobie w nędzy nie testknili/ álbo nie rofpaczáli. *ReszList* 164.

a. teol. *Wątpić w miłosierdzie Boże i własne zbawienie (grzech przeciwko Duchowi Świętemu); desperare veniam scelerum a. de venia peccatorum Cn (39) : SeklWyzn d2; MurzHist K3v; LubPs L3v; KwiatKsiąż D; Grześniemy tedy wzyfcy. A gdy grzesny/ tedy dálieci od Pána Bogá/ Coż czynić mamy. Rofpaczć [!]/ O nie? Czemu niero fpaczć? Dla tego że y przeciwko grzechowy/ y przeciwko ftráfliwey śmierci/ káždy człowyek chrześciánińky ma ołobliwe poćiechi *BiałKaz* B2, B4; *SkarŻyw* 32 [2 r.], 82, 440, 571; Iełliż więc/ iż cię gniewam/ niechcełz nic vcźynić/ Vcźyń dla sławy swoiey/ á nie dopuść wynić/ Swoiey niełáfki Boże/ by fię rofpaczáło/ Cobyć fię bárźiey gniewać/ mnie ginąć kazáło. *GrabowSet* E4v; Ieft też ołobne Bráctwo/ ktorego Brácia tych ktorzy łą ołádzieni ná śmierć/ prowadzą/ ćiefzą/ á żeby nie rofpaczáli dla grzechow ná pomináią *ReszHoz* 122; Naprzod/ ábyś nigdy nie rofpaczáł/ choćbyś też co nagorzey żył áż do śmierci. *WujNT* 293, 143.*

rozpaczać o czym (6): byłmy łnadź vznakwzy ćiełzkość grzechów náłzych nie wątpili w miłosierdziu Bożym/ y o ich odpułzczeniu nie rofpaczáli. *BiałKat* 378v; day náđzieię/ ábyłmy niewątpili y nie rofpaczáli o tym/ coś wierzącym w cię obiecał *SiebRozmyśl* E3v; *SkarKaz* 161b.Cf »rozpaczać o łasce«, »rozpaczać o miłosierdziu Pańskim«.

rozpaczać w czym (13): niechćieyćie fię łprzećiwieć Pánu Bogu/ y rozpáczć w mocy y prawdzie iego *SkarŻyw* 500. Cf »rozpaczać w łasce Bożej«, »rozpaczać w miłosierdziu (Bożym)«, »rozpaczać w zbawieniu«.

W przeciwstawieniu: »rozpaczać ... dufać« (1): Iezu kthorys przez przypowieć dwu bratu żadnego grzełznego rozpaczć/ ani żadnego łprawieđliwego dupháć v kazał. *TarDuch* B7v.

Zwroty: »rozpaczać w łasce Bożej (a. Pana Boga), o łasce Bożej« [*szyk zmienny*] (3:2): *KrowObr* 47v; *RejPos* 7; Włzákże niechay z tąđ nierozpaczáią Chrześcijánie w wielkiej dobroći y łáłce Bożej *KuczbKat* 205; *SkarŻyw* 263; DAię się winięń wieczny Boże tobie/ Nic nie rofpaczám o łáłce twoiey łobie. *CzahTr* B2; [*BazHist* 99v (*Linde*)].

»rozpaczać w miłosierdziu (Bożym), o miłosierdziu Pańskim, w miłości Bożej« [*szyk zmienny*] (6:1:1): *PowUrb* +; *OpecŻyw* 95v; *KromRozm II* m3v; *RejAp* 1v; *RejPos* 7; *KarnNap* D; Więtfzy grzech rozpáczć w miłofierdziu Bozym [!]/ niłzli inne wzytki. *SkarŻyw* 125 marg, 263.

»rozpaczać sobie, w sobie« (2:1): A zły człek gdy mu P. Bog doczełnym karániem zágroził/ pokuty przyiąć niechćiał/ ále w wieczne potępienie głębiey wpadł rofpaczáiąc łobie á mowiąc: kiedy mi tu złe ná świecie czynić chzełz [!]/ iułz fię żadney od ćiebie łáfki niełspodziewam. *SkarŻyw* 263; *CzahTr* B2; *GrabowSet* K3v.

»rozpaczać w zbawieniu« [*szyk zmienny*] (2): *MurzNT* 96; drudzy záś ták bárzo łmętni łą/ y záłofni/ że też rofpaczáią w łwoim zbáwieniu: iáki łnadź był Kaim/ ktory mowił: Więtfza ieft złoć moiá/ niłzbym odpułzczenie mogł záłłużyć *KuczbKat* 195.

Szereg: »(nie) (z)wątpić ani (a, i) rozpaczać« [*szyk 6:1*] (7): A zálię áby nędznik nie rofpaczáł á nie zwątpił o miłofierdziu Páńskim *RejAp* 1v; *BiałKat* 378v; Boiuy też mocnie ná tym plácu oftátniem/

przećiw łzátánowi y włyżłtkim iego pokułam/ nieuřtaway w wierze/ niewątpi áni rořpacżay dla wielkořci grzechow twoich *KarnNap* F, D, D2v; *GrabowSet* K3v; *SiebRozmyřl* E3v.

2. *Wątpić w celowość dalszych działań (1)* :

rozpaczać w czym (1): KwiatKsiąż L2cf *Szereg*.

W przeciwstawieniach: »rozpaczać ... trwać [*w czym*], [*podnosić się*]« (1): *KwiatKsiąż* L2; [*Nie podnoř łie włpráwie vczynku twego á nie rořpacżay [noli cunctari Vulg Eccli 10/29] czáfu vdręczenia KsięgiEklez Dv*].

Szereg: »(nie) porzucáć ani rozpaczáć« (1): A tak iellizeby częgo wyrozumieć niemogli/ tedy tego niechay natychmiałt nieporzuczáią (co na harde ludzie przysłucha: albo łię malucżkim á łczurym dowćipom przigadża) ani wtym rořpaczáią/ ale tym więcey w tym przędłięwżięćiu niechay trwaią. *KwiatKsiąż* L2.

Formacja współrdzenna: rozpaczyć.

Cf **ROZPACZAJĄCY, ROZPACZANIE**

RS